Marko Vainionpää
toimitusjohtaja
Pohjanmaan Biolämpö Oy

Asiantuntijalausunto

18.11.2022

Eduskunnan talousvaliokunnalle

tav@eduskunta.fi

Asia: KAA 2/2021 vp **Lakialoite turpeen energiakäytön lopettamiseksi**

Totean lausuntonani turpeen energiakäytön lopettamista koskevasta kansalaisaloitteesta seuraavan.

Taustastani
Olen Pohjanmaan Biolämpö Oy:n toimitusjohtaja. Yritykseni kotipaikka on Alavus. Toimitamme vuosittain kotimaisia puupolttoaineita noin 50.000 kuutiota vuodessa ja turvepolttoaineita noin 30.000 kuutiota lämpöä tarvitseville ja tuottaville asiakkaille. Lisäksi itse tuotamme lämpöä kahdessa omassa laitoksessa ja kuudessa asiakkaan omistamassa laitoksessa. Tuotamme itse omilla ja vuokramailla jyrsin- ja palaturvetta noin 30.000 kuutiota vuodessa. Turvetuotantoa olemme harjoittaneet vuodesta 1996. Lämpöyrittäjänä olen toiminut 18 vuotta. Yrityksemme työllistää omia ja yhteistyökumppaneiden kautta noin 40 työntekijää. Toimin Koneyrittäjät ry:n varapuheenjohtajana ja energiavaliokunnan puheenjohtajana sekä Bioenergia ry:n turvevaliokunnan jäsenenä.

Geopoliittinen tilanne ja polttoaineet
Geopoliittinen tilanne lähialueillamme muuttui helmikuussa 2022 Venäjän hyökättyä Ukrainaan. Samalla paljastui energiahuollostamme heikkoja kohtia. Isossa osassa kaupunkejamme ja myös pienemmissä taajamissa kaukolämmön ja kiinteistöjen lämmitys perustuu kiinteiden polttoaineiden polttamiseen, joista merkittävä osa on tuotu Venäjältä. Ja nyt raja on kiinni. Polttoaineina on käytetty kivihiiltä, turvetta ja eniten puuta. Kivihiili on kokonaan tuontitavaraa ja energiapuustakin (metsähake) tuonnin osuus on ollut viime vuosina jo neljännes. Turve on käytännössä ollut kotimaista polttoainetta kokonaan.

Kivihiilen käytöstä on päätetty Suomessa luopua. Marinin hallitus on asettanut tavoitteeksi vähintään puolittaa turpeen energiakäyttö vuoteen 2030 mennessä. Tavoite on toteutumassa huomattavasti aiottua nopeammin. Käyttö on vähentynyt merkittävästi ja energiaturpeen tuotanto on suorastaan romahtanut. Syynä tähän on päästöoikeuksien hinnan kova nousu sekä turvevero. Turpeen käyttö on näiden takia yli 20 MW:n laitoksissa käytännössä erittäin kallista ja kannattamatonta ilman merkittäviä lämmön hinnankorotuksia. .

Vuoden 2021–2022 pitkä kylmä talvi osoitti, että turpeella on tärkeä sijansa energiantuotannossa. Vaikka se on kallista, sitä tarvitaan puun rinnalla tuottamaan energiantuotantoon lisää tehoa kylmimpinä aikoina ja paikoin turvaamaan ylipäätään polttoaineen saanti. Nyt kun tuontipuun suurin lähde eli Venäjä on kiinni, huomataan, että puun saatavuus ja puulla tuotettu teho ei ehkä riitä kaikissa oloissa. Tarvitsemme turvetta puun rinnalle seospolttoaineeksi. Puulle ei ole vielä rakennettu huoltovarmuusinfraa, ja puun saatavuus etenkin sivutuotteiden osalta on riippuvainen metsäteollisuuden suhdanteista. Turvatakseen polttoaineen saatavuutta Huoltovarmuuskeskus on ensimmäistä kertaa ostanut omaan taseeseensa eli varmuusvarastoon turvetta pahimman varalle. Varaston kasvattamista on tarkoitus jatkaa vielä tulevina vuosina.

Turpeella siis nähdään energiantuotantoa tuntevien ja harjoittavien parissa selkeä rooli etenkin huoltovarmuuden parantajana ja toimitusvarmuutta lisäävänä polttoaineena. Toki investointeja on tehty ja tehdään turpeen käytön vähentämiseksi ja myös polttamisen vähentämiseksi. Investointien myötä tulee mahdolliseksi vähentää turpeen käyttöä teknisesti. Mutta polttoaineiden riittävyys on seuraava pullonkaula.

Polttaminen jatkuu vielä pitkään
Suomessa on suuntana ollut kasvattaa puun osuutta energiantuotannossa ja vähentää turpeen osuutta sekä lopettaa kivihiilen polttaminen kokonaan. On pidettävä mielessä tosiasia, että pitkälle ensi vuosikymmenelle ja pidemmällekin polttaminen on tärkeä keino tuottaa lämpöä ja sähköä suomalaisiin koteihin. Merkittävä määrä lämpöä ja siinä samalla myös sähköä tuotetaan kaukolämpöä tuottavissa CHP-laitoksissa. Ja siihen tarvitaan polttoainetta, mieluiten toimitus- ja huoltovarmaa kotimaista polttoainetta.

On huomattava, että samanaikaisesti, kun kotimaisella puulla pitäisi korvata sekä turvetta että Venäjältä tuotua puuta ja kivihiiltäkin, tarvitsemme aiempaa merkittävästi enemmän kotimaista puuta myös metsäteollisuuteen. Tämä tarkoittaa hakkuiden lisäämistä Suomen metsissä. Samanaikaisesti voimistuvat äänenpainot, joissa vaaditaan hakkuiden vähentämistä hiilinielujen ja monimuotoisuuden lisäämiseksi. EU:n koneisto on tuottanut useita tähän liittyviä strategioiita, direktiivejä ja asetuksia. Jotta metsiin kohdistuvat moninaiset eri suuntiin kehitystä vievät tavoitteet voidaan edes kohtuudella täyttää, tarvitaan aikaa tutkimukseen, vaikutusten arviointiin, metsien kasvun lisäämiseen ja esimerkiksi hakkuutapojen sisällölliseen uudistamiseen. Jotta painetta metsien käyttöä kohtaan voidaan lievittää, olisi energiantuotannossa järkevää säilyttää turpeella rooli energiantuotannossa vielä jonkin aikaa. Vuosi 2025 tulee aivan liian nopeaan.

Turvetta käytetään paitsi isoissa päästökaupan piirissä olevissa yli 20 MW:n energialaitoksissa niin myös pienemmissä kunnallisissa taikka isojen kiinteistöjen lämmitykseen tarkoitetuissa energialaitoksissa, joiden kokoluokka on 1–20 MW. Ne eivät ole päästökaupan piirissä vielä. Kansalaisaloite toteutuessaan aiheuttaisi näille merkittävää haittaa. Tuotetun energian hinta nousisi. Lämmöntuotannon riittävien tehojen saaminen olisi osassa laitoksia ongelmallista. Polttoaineen saatavuus olisi epävarmempaa, koska ne joutuisivat kilpailemaan markkinoilla sekä isojen energialaitosten että metsäteollisuuden kanssa puusta.

Lakialoite estäisi turpeen tuottamisen myös lämmitykseen maataloussektorilla. Merkittävä määrä maatalouksia käyttää turvetta lämpöenergian tuottamiseen. Turpeen kieltäminen olisi näille ongelmallista. Ei ruokaturvaa kannata tässä tilanteessa vaarantaa vähänkään vertaa.

Kansalaisaloitteen perusteista

Aloitteessa kuvataan suoluontotyyppien uhanalaisuutta ja lähiajan negatiivista kehityssuuntaa. Syyksi todetaan ojituksien aiheuttamat häiriöt soiden vesitaloudessa. Perusteluissa on unohtunut mittakaava. Turvetuotantoa ei ole viime vuosina enimmilläänkään harjoitettu kuin noin 60 000 hehtaarin alueella. Ja tällä hetkellä turvetuotannon romahdettua aktiivisessa energiaturvetuotannossa ei ole enää kuin alle 20 000 hehtaaria alueita. Kansalaisaloitteessa mainittu tarve tulevien vuosien turvetuotantoalueeksi on yli 100 000 hehtaaria. Se on moninkertainen yliarvio, vaikka turvetuotantoa yritettäisiin vielä elvyttääkin. Soita on Suomessa yli 9 miljoonaa hehtaaria ja niistä on ojitettu noin puolet. Ojitetut suot ovat metsätalouskäytössä. Kun lisäksi tunnistetaan se tosiasia, että kiristyneiden vaatimusten takia turvetuotantoalueiden vesiensuojelu on nykyään sangen hyvin toimivaa, eivät monimuotoisuuden lisääminen tai vesien laadun parantaminen ole merkittävä peruste turpeen energiakäytön lopettamiselle. Vaikutus olisi lähinnä marginaalinen. Päinvastoin turvetuotannon romahdusmainen aleneminen aiheuttaa tuotantoalueiden ennenaikaisia lopettamisia ja sen takia niiden vesiensuojelun tason heikkenemisen uhka on todellinen. Vesienhoidon rahoitus kohtaa myös haasteita tätä kautta. Turveala on ollut merkittävä rahan tuoja siihen tarkoitukseen.

Kansalaisaloitteessa esitetään turveveron merkittävää korotusta vedoten päästöoikeuden verrattain matalaan tasoon. Perusteena käytetään mm. VTT:n arviota, että päästöoikeuden hinta

pysyy 2030 asti maltillisella 25 €/t CO_2 tasolla. Aloitteessa viitataan myös Sitran arvioon, että päästöoikeuden hinta 25–30 €/t CO_2 ei johtaisi turpeen käytön puolittumiseen. Tästä olen samaa mieltä. Mutta tilanne ja näkymä onkin aivan toisenlainen nyt. Tosiasiassa päästöoikeuden hinta on noussut nopeasti ja on esimerkiksi vuonna 2022 vaihdellut noin 66 ja 90 €/t CO_2 välillä. Tämä päästöoikeuden taso aiheuttaa turpeen käytölle energiantuotannossa noin 25–35 €/MWh lisäkustannuksen, mikä tekee turpeesta taloudellisesti sangen kannattamattoman polttoaineen.

Kansalaisaloitteessa todetaan, että turpeesta luopuminen edistäisi Suomen ilmastotavoitteita ja siirtymistä hiilinegatiiviseen yhteiskuntaan. Todettakoon vielä kerran, että turpeesta luopuminen on teknistaloudellisestikin erittäin vaativa tavoite vaaditussa aikataulussa. Toisekseen meillä ei ole varmuutta puun saatavuudesta ja tehon riittävyydestä näin lyhyessä siirtymäajassa. Lisäksi näin lyhyt siirtymäaika olisi taloudellisesti ja sosiaalisesti kestämätön ratkaisu. Taloustutkimus Oy selvitti, että turpeen käytön puolitus 2025 mennessä aiheuttaisi noin 800 miljoonan euron tappiot yli 400 turvealan alan yritykselle 2030 luvulla. Tosiasiassa kehitys on ollut tuotakin nopeampaa jo nyt vuoteen 2023 siirryttäessä. Tuloksena on jo nyt syntynyt paljon taloudellisia vahinkoja sekä sosiaalista vahinkoa turvealalla työskenteleville. YK:n kestävän kehityksen linjauksissa, joihin myös Suomessa on sitouduttu, korostetaan oikeudenmukaisuutta siirryttäessä kohti vähäpäästöistä tulevaisuutta. Turvealalla toimivien kohtalona on ollut jo nyt, että oikeastaan minkäänlaista oikeudenmukaista siirtymää ei ole ollut lähimainkaan. Turpeen käytön kieltäminen 2025 mennessä romuttaisi elinkeinon lopullisesti ja nopeasti. Tällainen olisi kestämätöntä politiikkaa.

Kansalaisaloitteessa todetaan, että turpeen käytön lopettaminen ei vaikuttaisi sähkön ja lämmön tuotannon huoltovarmuuteen ja toimitusvarmuuteen. Kuinka väärässä aloitteen tekijät voivatkaan olla. Miksi Huoltovarmuuskeskus vuonna 2022 teki päätöksen varmuusvarastojen perustamisesta? Syynä on nimenomaan huoltovarmuus.

Kansalaisaloite tuo esille myös negatiivisen näkemyksen puun polttamista kohtaan. Aloitteessa todetaan, että polttoon ei tulisi ohjata metsähaketta, joka on valmistettu runkopuusta, jalostamiskelpoisesta kuitupuusta, lahopuusta tai kannoista taikka tuontibiomassasta. Metsähaketta saisi siis tehdä lähinnä metsätähteestä. Se rajoittaisi nykytasoon verrattuna metsähakkeen raaka-aineet noin neljäsosaan tarpeesta. Herää kysymys, millä aloitteen tekijät aikovat suomalaiset kaupungit esimerkiksi lähimmän 10 vuoden aikana lämmittää, jos turpeesta pitää luopua ja metsähakkeenkin raaka-aineista noin 75 prosenttia haluttaisiin pois hyötykäytöstä. Todettakoon, että lahopuusta halutaan myös metsä- ja energia-alalla eroon energiantuotannossa. Kantojakaan ei enää merkittävästi käytetä.

Lopuksi

Turpeen käytön lopettaminen vuoteen 2025 olisi tyhmä ja vastuuton päätös. Tarvitsemme aiempaa paremman omavaraisuuden energiantuotannossa sekä huoltovarmuuden ja toimitusvarmuuden turvaamista. Olisimme nyt nähtyäkin suuremmissa vaikeuksissa, jos meillä ei olisi turvetta käytettävissä. Meiltä yksinkertaisesti uhkaisi loppua kotimaiset kiinteät polttoaineet. Tässä tilanteessa turpeen käytön lopettaminen ja merkittävien rajoitteiden esittäminen puunkin käyttöön energiantuotannoissa olisi vastuutonta ja osoittaisi realismin puutetta.

Turpeella on tärkeä rooli energiakriisistä ulospääsyssä. Se toimisi oivallisena sekoitepolttoaineena puun rinnalla turvaamassa polttoaineiden omavaraisuutta sekä toimitus- ja huoltovarmuutta. Samalla sen käyttö vähentäisi kovaksi nousevaa metsien käyttöpainetta ja antaisi sopeutumisaikaa metsään kohdistuvien kasvu- ja sopeutumistoimenpiteiden suunnittelulle ja toteutuksen aloittamiselle.

Turpeen käytön aleneminen on ollut raju ja sen pitäisi olla maltillisempi. Vuoteen 2030 mennessä toteutettava käytön puolittuminen ja sen mukainen turpeen tuotanto olisivat hallittua siirtymistä kohti vähähiilisempää yhteiskuntaa. Siihen pitäisi pyrkiä. Se myös lieventäisi energiakriisin vaikutuksia yhteiskunnassamme ja olisi oikeudenmukaisempaa kuin nykyinen.

Alavudella 18.11.2022

Marko Vainionpää
toimitusjohtaja
Pohjanmaan Biolämpö Oy